

בבן יהודיע). ובענין מש"כ הרמב"ם דחיי הנשים קצרים מהאנשים, הפנה מהר"י שפירא לתוספות (כתובות פג ע"ב ד"ה מיתה שכיחא) דכתבו דמיתה דנשים שכיחא מדאנשים כי הן מסתכנות רוב פעמים בהריון ולידה. ועי' שיטה מקובצת שם. ורב היח"ס יצ"ו בספריו ויחי יעקב (סי' נא, עמ' קכג) וזרע חיים (סי' סוף אות ט) הפנה לדברי התוספות (כתובות נב ע"א ד"ה רצה) שכתבו בשם הירושלמי שהנשים ממהרות למות מן האנשים, וציינן להרבה אחרונים שביארו דברי התוספות, ע"ש.

**'מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו, נכנסת בו ערמומית תחילה' – ואפילו אין לו רב, הוא רגיל לצאת ולבוא ומתפקח יותר (תוספות) אבל באשה "כל כבודה בת מלך פנימה" (ריעב"ץ), תוס' חכמי אנגליה).** ואפילו לא רגיל לצאת ולבוא, אין תולדתו משתנית משל אבותיו ואבות אבותיו (תוס' הרא"ש).

- 'וסימניך וזאת לפנים בישראל' – יש כמה פירושים במהות סימן זה;**
- א. "וזאת" לשון נקבה, דהיינו רב חנינא ששמו בלשון נקבה אומר 'לפנים', דהיינו תוך הזמן כלפני הזמן (רש"י בפי' א).
  - ב. "לפנים" – מי סובר שתוך הזמן כלפני הזמן – שמו בתוך התיבה "בישראל" – דהיינו רב (רש"י בפי' ב).
  - ג. "לפנים" – מי סובר שתוך הזמן כלפני הזמן – "בישראל" בגימטריה 'רב ורבי חנינה'. (הגהות הב"ח, סדרי טהרה בחידוד הלכות [וכתב דמכאן דצ"ל 'חנינה' עם ה']).
  - ד. "לפנים" – מי סובר שתוך הזמן כלפי הזמן – "בישראל" בגימטריה 'רב רבי חנינא' עם האותיות (תוספות חכמי אנגליה, דרשות מהראנ"ח 'הגותן אמרי שפר' דף יז ע"א, – לפי ביאור פתחי נדה).
- ה. "לפנים" – מי סובר שתוך הזמן כלפני הזמן – "בישראל", שניים שהם ישראליים, דהיינו רב ורב חנינא, ולא שניים שיש ביניהם לוי, ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי (פתח עינים בשם הריטב"א בחידושיו כת"י [ואינו לפנינו]).
- ו. "לפנים" – מי סובר שתוך הזמן כלפני הזמן, אלה שהם "לפנים" דהיינו ראשונים בזמן, דרב ור' חנינא הוו לפני ר' יוחנן וריב"ל (הגהות הרד"ל, פתח עינים בשם הקדמת ספר 'בן דוד' [השגות על מהר"ם די לונזאנו בקבלה ועי' שה"ג מע"ס ב עט]), שואל אמת, ניצוצי אור).
- ז-ח. עי' פתח עינים 'אני בעניי' ובשם הפנים מאירות.

## דף מו

**'הא תוך הזמן כלפני הזמן! תיובתא' – ואע"פ שלהלן דף מח ע"ב חולקים בזה תנאים, לא תולים ב'כתנאי', אלא משאירים את מ"ד כאחרי הזמן בתיובתא, וכן מצינו בכמה מקומות בתלמוד (רמב"ן, ר"ן [אלא שהוסיף שלפי ר"ת שם אתי שפיר, ע"ש], ועי' פתחי נדה). ולכן פסק רבא להלן דהלכתא כמ"ד תוך הזמן כלפני הזמן – אע"פ דלכאורה פשיטא אחרי שהשארנו את מ"ד תוך הזמן כאחרי הזמן בתיובתא, – אלא כיון דעכ"פ הוי מחלוקת תנאים, בא רבא לפסוק הלכה (פתחי נדה [וגם לפי' הר"ן הנ"ל לפי ר"ת – היא גופא בא רבא להשמיענו שלא נפרש הסוגיא כרש"י]).**

**'שהביא שתי שערות ... בן י"ג שנה ויום אחד סימן' – עי' בספר משאת משה (חברוני, פסחים סי' נד), שו"ת יביע אומר (ח"ג סי' כז אות ו ד"ה והנה), מועדים וזמנים (ח"ד סי' רפה בהערה וח"ז סי' קעא בהערה), ובדברי ידידי הריש"ש הי"ו בקובץ 'בכורי יוסף' (ח"ב עמ' קו) ובמילואים ל'בית מאיר' (אהע"ז ח"א הנדמ"ח, סי' לד).**

**'מבן תשע ועד י"ב שנה ויום אחד...רבי יוסי ברבי יהודה אומר: סימן' – אולי לדעת רבי יוסי ברבי יהודה יובנו דברי המדרש (תורת כהנים ו ב) "איש" פרט לקטן, יכול שאני מוציא בן ט' שנים ויום אחד – ת"ל "ואיש". ע"כ. והוא פלא גדול לכנות "איש" לבן ט' ומעלה (משך חכמה ויקרא כב יד, וכתב שהוא דחוק מאד וצ"ע, וכן הגר"א מחק הגירסא שם. ועי' בריש ספר 'בין שמועה' לתשב"ץ [סי' א סעי' ג] שכתב בפשיטות: ואם הוא פחות מ"ג ויום אחד והביא שתי שערות – הוא גדול. עכ"ל. וזה צ"ע. וצוין בדברי אחי ורא"ש הרא"ב הי"ו בחוברת 'יוסף דעת' חלק ע עמ' 6.**

**'אמר רבא ... אינה צריכה בדיקה, חזקה הביאה סימני' – זהו הנקרא 'חזקה דרבא', והיא חזקה גמורה (שו"ת מהר"ט ח"א סי' מא וסי' נא) ואמיתית (שו"ת הריב"ש סוסי קפב. ועי' שו"ת נודע ביהודה ח"א אהע"ז סי' סא), והיא חזקה הבאה מכח רוב, שרוב אנשים שהגיעו לכלל שנותיהם מביאים שתי שערות (תוס' להלן ע"ב ד"ה רבי יוחנן, רמב"ן ורשב"א פ"ק דחולין בענין 'רוב מצויין אצל שחיטה', והאחרונים האריכו בזה רבות, עי' שו"ת תורת חסד סי' א, שו"ת בית אפרים אהע"ז סי' קל, שב שמעתא שער ה יא-יז, המקנה קידושין סג ע"ב, ועוד [וע"ע שו"ת יביע אומר (ח"ג א"ח סי' כז אות ו ד"ה והנה), ובביאורים שבסוף הרשב"א מהד' מוסד הרב קוק (סי' יח)].** ומכל מקום שאין סומכין על חזקה זו אלא בדבר הנוגע לאיסור דרבנן, כגון לצרפו לעשרה לתפילה או לזימון, אבל בדבר הנוגע לשל תורה – אין סומכין על חזקה זו להקל (עי' להלן ע"ב חילוק בקטנה בין מיאון לחליצה, ובבבא בתרא קנו ע"א לגבי קידושין וגירושין), וצריכים לבדוק אם יש לו שתי שערות, משום שכל שאפשר לברר – אין סומכין לכתחילה על חזקה (רמב"ן ורשב"א שם, ט"ז אהע"ז סי' קנו ס"ק ב, פמ"ג אר"ח סי' נה א"א ס"ק ז [וע"ע עוד טעם דחושיים למיעוט המצוי שלא מביאים עדיין]. ועי' שו"ת בית אפרים שם).

**'אמר רב הונא הקדיש ואכל לוקה ... כל שישנו בהפלאה ישנו בבל יחל' – ואין הלכה כן, אלא אינו לוקה אפילו בן י"ג ויום אחד ובת י"ב ויום אחד – עד שיביאו שתי שערות (רמב"ם פ"א מהל' נדרים ה"ד, וכהאמוראים בעמוד הבא. ומש"כ הכסף משנה שם דפשוט הוא דהא לאו בני עונשין נינהו, – הקשו להם חמודות ומשנה למלך דאינו פשוט, דהא לרב הונא לוקה, אלא שפסק הרמב"ם כשאר אמוראי, ועי' פתחי נדה בסוגיין וגם על מה שמתמה בדברי חמודות על הלבוש, ע"ש. וע"ע קובץ 'בנתיבות ים' ח"ה עמ' כד). ובעיקר חידושו של רב הונא, עי' בקבא דקשייתא (קושיה כח) מה שהקשה בזה, ובספר קבא דקשייתא ג' כרכים (שליקטו תשובות מכל גדולי הרבנים על קושיותיו) האריכו בתירוצים, ע"ש.**

## דף מז

**"בבואכם בביאת כולכם" – דתוספת "כס" רומזת ל'כולכם' (תוס' הרא"ש). א"ג, מדכתיב "בבואכם" חסר ו', שמע מינה לדרשא אתיא (פתחי נדה).**

**(ע"ב) 'עד רוב שנותיו' – כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' אישות הי"א ובפיהמ"ש) דהיינו גיל שלושים וחמש שנה, בין באיש ובין באשה. וצ"ע לפי דברי הרמב"ם עצמו בפיהמ"ש לעיל (מה ע"ב, ועי' מש"כ לעיל שם) דחיי האשה קצרים בדר"כ מחיי האיש, א"כ איך השוו כאן לענין רוב שנותיהם (רש"ש).**

**'רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי אליעזר' – בהגהות הרד"ל כתב דיש לגרוס 'רבי אלעזר' והוא רבי אלעזר בן שמוע, ולא 'רבי אליעזר' שהוא רבי אליעזר בן הורקנוס, דרבי יוסי בן כיפר שהיה בימי רבי יהודה הנשיא ודאי שלא ראה את רבי אליעזר בן הורקנוס. ובזה מיושבת קושיית התוס' להלן (מח ע"א ד"ה אמר). [אך עי' רש"ש להלן מח ע"א].**

בעזרת נזר ראשי / סיימתי פרק חמישי / יבינני בלא קושי / יסיר ממני כל חששי

קיב